

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Vijeće Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2014. Ovaj prevod je realiziran zahvaljujući pomoći Fonda povjerenja Vijeća Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). On ne obavezuje Sud. Ako su vam potrebne dodatne informacije, pogledajte naznaku o autorskim pravima na kraju ovog dokumenta.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2014. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2014. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

VELIKO VIJEĆE

PREDMET FERNÁNDEZ MARTÍNEZ protiv ŠPANIJE

(Predstavka broj 56030/07)

PRESUDA
[Izvod]

STRASBOURG

12. juni 2014. godine

Ova presuda je konačna, ali može biti predmet redakcijskih izmjena.

U predmetu Fernández Martínez protiv Španije,

Evropski sud za ljudska prava, zasijedajući u Velikom vijeću u sljedećem sastavu:

Dean Spielmann, *predsjednik*,
Guido Raimondi,
Mark Villiger,
Isabelle Berro-Lefèvre,
Ján Šikuta,
George Nicolaou,
András Sajó,
Ann Power-Forde,
Işıl Karakaş,
Angelika Nußberger,
André Potocki,
Paul Lemmens,
Helena Jäderblom,
Valeriu Griţco,
Faris Vehabović,
Dmitry Dedov, *sudije*,
Alejandro Saiz Arnaiz, *ad hoc sudija*,

i Johan Callewaert, *zamjenik registrara Velikog vijeća*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost, koje je održano 30. januara 2013. godine i 2. aprila 2014. godine,

donosi sljedeću presudu, koja je usvojena posljednjeg pomenutog dana:

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu je pokrenut predstavkom (broj 56030/07) koju je Sudu podnio španski državljanin, gosp. Antonio Fernández Martínez (podnositelj predstavke), protiv Kraljevine Španije na osnovu člana 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (Konvencija) 11. decembra 2007. godine.

2. Podnositelja predstavke, kojem je dodijeljena pravna pomoć, je zastupao gosp. J. L. Mazón Costa, advokat iz Mursije. Špansku vladu (Vlada) su zastupali gosp. I. Blasco Lozano, gosp. F. Irurzun Montoro i gosp. F. de A. Sanz Gandasegui, državni pravobranitelji.

3. Pozivajući se na član 8, neovisno o članu 14. i u vezi s njim, podnositelj predstavke je istakao da je neobnavljanje njegovog ugovora o radnom odnosu na mjestu nastavnika katoličke vjeronauke i etike u državnoj srednjoj školi predstavljalo neopravdano miješanje u njegovo pravo na privatni život. On je naveo da je publicitet koji je dobila njegova porodična i

lična situacija kao oženjenog svećenika bio uzrok neobnavljanja ugovora te da to nije u skladu s njegovim pravima na slobodu mišljenja i slobodu izražavanja koje su zagarantirane članovima 9. i 10. Konvencije.

4. Dana 13. oktobra 2009. godine, predstavka je saopćena Vladi.

5. Budući da se Luis López Guerra, sudija izabran u ime Španije, povukao u ovom predmetu, Vlada je imenovala Alejandroa Saiza Arnaiza da zasjeda u svojstvu *ad hoc* sudije (član 27. stav 2. Konvencije, koji je tada bio na snazi, i pravilo 29. stav 1. Pravila Suda).

6. Rasprava je održana u Palati ljudskih prava u Strasbourgu 22. novembra 2011. godine (pravilo 59. stav 3).

7. Dana 15. maja 2012. godine, Vijeće Trećeg odjeljenja u sljedećem sastavu: osep Casadevall, predsjednik, Corneliu Bîrsan, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Ineta Ziemele, Mihai Poalelungi, sudije, i Alejandro Saiz Arnaiz, *ad hoc* sudija, te Santiago Quesada, registrar tog odjeljenja, je donijelo presudu kojom je odlučilo, sa šest glasova naspram jednog glasa, da član 8. stav 1. Konvencije nije prekršen.

8. Dana 18. jula 2012. godine, podnositelj predstavke je tražio da se predmet proslijedi Velikom vijeću u skladu sa članom 43. Konvencije i pravilom 73, tvrdeći da je član 8. stav 1. prekršen. Dana 24. septembra 2012. godine, panel Velikog vijeća je odobrio zahtjev.

9. Sastav Velikog vijeća je određen u skladu s odredbama člana 26. st. 4. i 5. Konvencije i pravilom 24.

10. Podnositelj predstavke i Vlada su dostavili pismena zapažanja Velikom vijeću. Osim toga, zapažanja su dostavili Španska episkopalna konferencija (CEE), Evropski centar za pravo i pravdu (ECLJ), Katedra za za pravo i religije Katoličkog univerziteta u Louvainu i *American Religious Freedom Programm of the Ethics and Public Policy Center*, kojima je predsjednik dao dozvolu da interveniraju u svojstvu trećeg lica-umješača u pismenoj formi (član 36. stav 2. Konvencije i pravilo 44. stav 3).

11. Javna rasprava se održala u Palati ljudskih prava u Strasbourgu 30. januara 2013. godine (pravilo 59. stav 3).

Pred Sudom su se pojavili:

(a) *u ime Vlade:*

GOSP. F.A. SANZ GANDASEGUI, *zastupnik;*

(b) *u ime podnositelja predstavke:*

Gosp. J.L. MAZÓN COSTA,
Gđa E. MARTÍNEZ SEGADO, *advokati.*

I podnositelj predstavke je bio prisutan na raspravi.

Sud je saslušao gosp. Mazóna Costu, gđu Martínez Segado i gosp. Sanza Gandaseguia, te njihove odgovore na pitanja sudija.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

A. Situacija podnositelja predstavke, njegovo zaposlenje te neobnavljanje njegovog ugovora

12. Podnositelj predstavke je rođen 1937. godine i živi u Ciezi. Oženjen je i otac je petero djece.

13. Zaređen je za svećenika 1961. godine. Godine 1984. je podnio zahtjev Vatikanu za oslobađanje od obaveze celibata. Nije dobio nikakav odgovor u to vrijeme. Naredne godine je zaključio građanski brak. Ima petero djece sa suprugom s kojom je još uvijek u braku. Stranke nisu dostavile nikakve precizne informacije o njegovom statusu svećenika koji nije oslobođen svećeničkih obaveza.

14. Od oktobra 1991. godine, podnositelj predstavke je bio zaposlen kao nastavnik katoličke vjeronauke i etike u državnoj školi u regiji Mursija na osnovu jednogodišnjeg ugovora koji je bio obnovljiv. Prema odredbama Sporazuma zaključenog 1979. godine između Španije i Svete Stolice, “religijsko obrazovanje predaju osobe koje postavljaju upravne vlasti svake godine među osobama koje predlaže ordinarij dijeceze” (...). U skladu s ministarskom odlukom iz 1982. godine, “takvo postavljanje se obavlja na godišnjem osnovu te se automatski obnavlja, osim ako ordinarij predoči suprotno mišljenje prije početka školske godine ili ako javna vlast smatra da je potrebno, zbog ozbiljnih akademskih ili disciplinskih razloga, da se poništi postavljanje, u kojem slučaju se sasluša crkvena vlast (...)” (vidi, stav 51. dole). Osim toga, član VII tog sporazuma propisuje da “na svim nivoima obrazovanja, središnja uprava i Španska episkopalna konferencija zajedno odlučuju o novčanoj naknadi za nastavnike katoličke vjeronauke koji ne pripadaju državnom nastavnom osoblju, na način da se ona primjenjuje od stupanja na snagu ovog Sporazuma” (...).

15. U novembru 1996. godine, u mursijskim novinama *La Verdad*, objavljen je članak o “Pokretu za fakultativni celibat” svećenika (MOCEOP), koji glasi:

“Manastir La Luz sprečava oženjene svećenike da koriste njegove objekte za misu

Jedan predstavnik dijeceze je objasnio da bi protestni karakter okupljanja mogao ometati mir manastira.

Otac Francisco Tomás, koji je na čelu zajednice Braće La Luz, u Mursiji, je odbio pristup manastiru oko stotinjak svećenika koji su izrazili želju da tu održe misu i da provedu dan sa svojim suprugama i djecom. Francisco Tomás je izjavio da je manastir mjesto privatnog bogoslužnja i da svećenici nisu zatražili potrebnu dozvolu. On je dodao da, imajući u vidu poodmaklu dob brata Manuela (80 godina), jedinog monaha koji boravi u La Luzu, on ne osjeća da je adekvatno da se održi jedan skup koji bi mogao ugroziti mir manastira zbog publiciteta koji je dobio događaj te protestnih namjera 'Pokreta za fakultativni celibat'.

Jučer, Francisco Tomás, delegat dijeceze za kulturno nasljeđe, nije dozvolio članovima 'Pokreta za fakultativni celibat'(Moceop) da slave misu unutar manastira La Luz, u El Valleu. Otac Tomás je objasnio da oženjeni svećenici nisu tražili dozvolu da koriste crkvu manastira. Pored toga, pokret je namjeravao da iskoristi maksimum od dana da bi održao informativni sastanak o IV. međunarodnom kongresu oženjenih svećenika održanom u Braziliji u julu na temu 'Svećenici trećeg milenijuma'.

Francisco Tomás je također objasnio da samo jedan osamdesetogodišnji monah živi u manastiru i da nije poželjno da se ugrožava mir tog brata protestima koji bi privukli pažnju medija na to mjesto pivatnog bogoslužnja.

Sa svoje strane, regionalni kooridnator Moceopa, Pedro Sánchez González, je izjavio da je potrebna dozvola zasigurno zatražena, ali da pokret nije primio odgovor i da on ne smatra da bi takva dozvola bila nužna u jednom ermitažu.

Publicitet koji je događaj dobio u štampi je odvratio veliki broj članova pokreta od prisustvovanja skupu u La Luzu. Drugi, videći da su vrata manastira zatvorena, su samo dali znak svojim kolegama ne izlazeći iz automobila te su se okrenuli. Samo je desetak sekulariziranih svećenika ostalo tamo sa svojim porodicama da bi objasnili svoju situaciju medijima i prisutnim. Neka od njihove djece su čak držala transparente. Konačno su otišli da ručaju zajedno namjeravajući da slave misu između sebe.

Lorenzo Vicente, Pedro Hernández Cano, Crisanto Hernández i José Antonio Fernández – bivši direktor sjemeništa – su među oženjenim svećenicima koji su se okupili u La Luzu jučer da bi zagovarali fakultativni celibat i demokratsku, a ne teokratsku, crkvu u kojoj bi laici učestvovali u biranju svog župnog svećenika i biskupa. Pravilo celibata je stvorila crkva te nema božansku prirodu. Oni su također izrazili neslaganje u vezi s određenim ekonomskim pitanjima: 'Oni među nama koji su platili doprinose Fondu uzajamnog osiguranja svećenstva, koji je potom integriran u sistem socijalne sigurnosti, su izgubili sva prava sekularizacijom. Osim toga, opatice su čak u goroj situaciji od svećenika jer doniraju svoju imovinu zajednici i gube sve', izavili su oni."

Članak je sadržavao i sljedeći odvojeni dio pod drugim naslovom:

"Čak ni Papa ne vjeruje da ćemo u pakao zbog seksa

U vezi s pitanjem abortusa, kontrole rađanja, razvoda ili seksa, Pedro Hernández Cano i njegovi prijatelji iz Moceopa su se izjasnili u korist odgovornog očinstva.

Oni su dodali da je abortus 'lični problem koji ne bi trebao biti zabranjen zakonom, ali [da] je određena socijalna struktura potrebna da bi podržala žene koje se suočavaju s majčinstvom. Kažnjavanje neke žene kao grijehnice zbog toga što je ostala trudna van braka upravo ohrabruje abortus'. Oženjeni svećenici naglašavaju da je kontrola rađanja jasno potrebna 'te da bi, prema tome, svako trebao biti slobodan da izabere sredstva koja smatra najadekvatnijim'.

‘Seks je dar od Boga, a ne kazna, te čak ni Papa ne vjeruje da on vodi prokletstvu. Da je to tako, on ne bio stavio na čekanje 6000 aktualnih zahtjeva za sekularizaciju’, zaključili su oni.”

16. “Reskriptom” od 20. augusta 1997. godine, papa je usvojio zahtjev za oslobađanje od obaveze celibata, koji je podnositelj predstavke podnio trinaest godina ranije, propisujući da je podnositelj predstavke oslobođen obaveze celibata te da gubi “stanje” klera. On gubi prava koja se odnose na to “stanje” te crkvene počasti i funkcije (*dignitates et officia ecclesiastica* na latinskom). On nije više imao obaveze koje su se odnosile na “stanje” klera. U reskriptu je dalje navedeno da podnositelj predstavke ne može više predavati katoličku vjeronauku u javnim institucijama, osim ako lokalni biskup odluči drugačije za niže školske razrede (*in institutis autem studiorum gradus inferioris*) “prema sopstvenoj razboritoj odluci [*prudenti iudicio*] i pod uvjetom da [nema] skandala [*remoto scandalo*]”. Podnositelju predstavke je saopćen reskript 15. septembra 1997. godine.

17. Dana 29. septembra 1997. godine, Dijeceza Kartahene je informirala Ministarstvo obrazovanja pismenom notom o okončanju službe podnositelja predstavke kao nastavnika u školi u kojoj je radio.

18. Dana 9. oktobra 1997. godine, Ministarstvo je informiralo podnositelja predstavke da se njegov radni odnos okončava 29. septembra 1997. godine.

19. U jednoj službenoj noti od 11. novembra 1997. godine, Dijeceza je istakla sljedeće:

“[Podnositelj predstavke], sekularizirani svećenik, predaje katoličku vjeronauku i etiku (...) na osnovu ovlaštenja koja se dodjeljuju biskupima reskriptima (...).

Ta ovlaštenja (...) se mogu vršiti u pogledu nastave iz predmeta koji se odnose na katoličku vjeronauku, pod uvjetom da ne postoji ‘rizik od skandala’.

Kada je situacija [podnositelja predstavke] postala javna i općepoznata, nije više bilo moguće da biskup dijeceze koristi ovlasti koje su mu dodijeljene reskriptom; prema tome, dokument kojim se ovlašćuje [podnositelj predstavke] da predaje katoličku vjeronauku i etiku nije potpisan, što povlači za sobom dejstva od tekuće školske godine. Lična i profesionalna situacija [podnositelja predstavke] je također uzeta u obzir budući da [on] ima pravo da naknadu za nezaposlenost u trajanju od najmanje jedne godine i šest mjeseci.

Dijeceza Kartahene izražava žaljenje zbog takve situacije, ali ističe da je takva odluka donesena i iz obzira prema osjetljivosti mnogih roditelja koji bi mogli biti uznemireni kada saznaju za situaciju [podnositelja predstavke], koji predaje katoličku vjeronauku i etiku u jednom obrazovnom centru.

Konačno, Dijeceza se nada da će kršćani i društvo u cjelini razumijeti da se okolnosti u vezi s tim činjenicama ne mogu procjenjivati isključivo s profesionalnog stanovišta. Za Katoličku crkvu, sakrament svećenstva ima karakter koji nadilazi okvir koji je striktno vezan za zaposlenje ili profesionalni kontekst.”

20. Direktor srednjoškolskog centra u kojem je podnositelj predstavke bio zaposlen kao nastavnik je poslao notu mursijskom biskupu u kojoj je nastavno vijeće srednjoškolskog centra izrazilo podršku podnositelju

predstavke i istaklo da je on držao časove za vrijeme školske godine 1996/97 uz potpuno zadovoljstvo nastavnika, učenika i njihovih roditelja te uprave centra.

21. Podnositelj predstavke je na početku živio od naknade za nezaposlene. Potom je našao posao u jednom muzeju 1999. godine, gdje je radio do odlaska u mirovinu 2003. godine.

B. Sudski postupak

22. Nakon što mu je odbijena žalba u upravnom postupku protiv odluke ministra o okončanju radnog odnosa, podnositelj predstavke je uložio žalbu protiv te odluke upravnom sudu. Žalba je odbijena 30. juna 2000. godine uz obrazloženje da je odluka kojom se formalno okončava radni odnos podnositelja predstavke bila "jedina opcija za upravne vlasti" kada je Dijeceza odlučila da ne predloži podnositelja predstavke.

23. Podnositelj predstavke je potom pokrenuo postupak zbog nepravičnog otkaza pred Radnim sudom broj 3 u Mursiji. Radni sud je donio presudu 28. septembra 2000. godine.

24. Sud je prihvatio činjenice kao ustanovljene te je istakao da je podnositelj predstavke bio postavljan na razna mjesta u okviru Katoličke crkve, kao što je direktor sjemeništa u Mursiji ili episkopski vikar u regijama Cieza i Yecla. On je dalje istakao da je podnositelj predstavke član MOCEOP-a.

25. Sud se potom pozvao na argumente koje je koristila Dijeceza kako bi opravdala neobnavljanje ugovora podnositelju predstavke, naime činjenicu da je obznanio svoju situaciju "oženjenog svećenika" (Vatikan ga je oslobodio svećeničkih obaveza tek 1997) i oca, zajedno s potrebom da se izbjegne skandal i ima obzira prema osjetljivosti roditelja djece te škole, budući da bi se mogli osjećati uvrijeđenim ako bi podnositelj predstavke nastavio da predaje katoličku vjeronauku u etiku. U tom pogledu, sud je zauzeo sljedeći stav:

"(...) [U] svjetlu predočenih činjenica, gospodin Fernández Martínez je bio diskriminiran zbog svog bračnog stanja i članstva u Pokretu za fakultativni celibat budući da je njegovo pojavljivanje u novinama bilo uzrok otkaza."

26. Sud je dalje istakao:

"Princip nediskriminacije na poslu obuhvata zabranu diskriminacije na osnovu pripadanja nekom sindikatu ili sindikalne aktivnosti, što se primjenjuje na članstvo u bilo kojem drugom udruženju."

27. Konačno, sud je istakao da je situacija podnositelja predstavke kao "oženjenog svećenika" i oca bila poznata đacima i njihovim roditeljima, te direktorima dvije škole gdje je radio.

28. Prema tome, sud je usvojio žalbu podnositelja predstavke, proglasio otkaz (kao što je opisano u presudi) ništavnim, naložio Regiji Mursija da ga

vрати na radno mjesto te naložio državi da mu plati neisplaćene plaće. Sud je odbio žalbu podnositelja predstavke u onom dijelu koji je bio usmjeren protiv Dijeceze Kartahene.

29. Ministarstvo obrazovanja, Odjel za obrazovanje Regije Mursija i Dijeceza Kartahene su uložili žalbu (*suplicación*). Presudom od 26. februara 2001. godine, Visoki sud pravde Mursije je usvojio žalbu ističući sljedeće:

“(...) Davanje časova iz [katoličke vjeronauke i etike] je povezano s doktrinom katoličke vjeronauke (...). Prema tome, uspostavljeni odnos [između nastavnika i biskupa] je zasnovan na povjerenju. [Rezultat toga] nije neutralni pravni odnos, kao što onaj koji postoji između građana općenito i javne vlasti. On je smješten na granici između čisto crkvene dimenzije i početka radnog odnosa.”

30. Osim toga, sud se pozvao na prerogative biskupa u tim pitanjima i zauzeo stanovište da u ovom predmetu nisu prekršeni član 14 (zabrana diskriminacije), član 18 (pravo na poštivanje privatnog i porodičnog života) ili član 20 (sloboda izražavanja) Ustava Španije, budući da je podnositelj predstavke predavao vjeronauku od 1991. godine jer je biskup produžavao njegovo zaposlenje iz godine u godinu, iako je njegova situacija bila identična. Sud je zaključio da je biskup samo iskoristio svoje prerogative u skladu sa Zakonikom kanonskog prava kada je podnositelj predstavke odlučio da obznani svoju situaciju, tj. da osigura da podnositelj predstavke, kao svaka osoba u takvoj situaciji, obavlja svoje dužnosti uz diskreciju i da izbjegava da njegov lični status izazove skandal. Prema mišljenju suda, ako takva situacija postane javna, dužnost biskupa je da ne predlaže više dotičnu osobu za mjesto takve prirode, u skladu sa zahtjevima predviđenim u reskriptu kojim se dodjeljuje oslobađanje od obaveze celibata.

31. Osim toga, naročito u pogledu člana 20. Ustava, sud je istakao da se ograničenja prava podnositelja predstavke, u smislu člana 10. stav 2. Evropske konvencije o ljudskim pravima, moraju smatrati legitimnim i proporcionalnim cilju kojem se teži, naročito izbjegavanje skandala.

32. Nadalje, sud je analizirao pitanje odnosa povjerenja te je zaključio sljedeće:

“(...) Kada se takav odnos prekine (a u ovom predmetu postoje okolnosti koje razumno omogućavaju da se donese takav zaključak), biskup nema više obavezu da predlaže da se predmetna osoba postavi na mjesto nastavnika katoličke vjeronauke.”

33. Konačno, u pogledu prirode ugovora, sud je zauzeo stanovište da se radi o privremenom ugovoru, koji je u ovom slučaju jednostavno istekao, budući da je obnavljanje ugovora predmet godišnjeg odobrenja biskupa za narednu školsku godinu. Prema tome, ne može se smatrati da je podnositelj predstavke otpušten.

34. Pozivajući se na član 14 (zabrana diskriminacije), član 18 (pravo na poštivanje privatnog i porodičnog života) i član 20 (sloboda izražavanja) Ustava, podnositelj predstavke je uložio žalbu *amparo* Ustavnom sudu. On je naročito naveo da odluka o neobnavljanju njegovog ugovora, zbog toga što je obznanio da je član MOCEOP-a te svoja mišljenja o neslaganju s

obavezom celibata katoličkih svećenika, predstavlja neopravdano miješanje u njegov privatni život te da nije u skladu s pravom na slobodu religije.

35. Odlukom od 30. juna 2003. godine, vijeće kojem je dodijeljen predmet je proglasilo žalbu *amparo* dopustivom i, u skladu sa članovima 50. do 52. Organskog zakona o ustavnom sudu, saopćilo odluku strankama i zatražilo kopiju spisa od sudova *a quo*.

36. Za vrijeme obavezne intervencije pred Ustavnim sudom, javno tužiteljstvo (*Ministerio Fiscal*) se izjasnilo u prilog odluke kojom se usvaja žalba *amparo* koju je uložio podnositelj predstavke. U tom pogledu, ono je kritiziralo obrazloženje koje dao Visoki sud pravde, koji je smatrao da je neobnavljanje ugovora opravdano budući da je podnositelj predstavke djelovao na način koji je u suprotnosti s reskriptom o oslobađanju od obaveze kada je pristao da obznani svoju porodičnu situaciju. Javno tužiteljstvo je istaklo da se javno pojavljivanje podnositelja predstavke desilo mnogo prije nego što odobren njegov zahtjev za oslobodanje od obaveze celibata te prije donošenja reskripta. Ono je dalje istaklo da je članstvo podnositelja predstavke u predmetnom pokretu bilo poznato crkvenim vlastima. Javno tužiteljstvo je zauzelo stanovište da je postupak podnositelja predstavke, koji je poslužio kao opravdanje za neobnavljanje ugovora o radnom odnosu – naime, njegovo prisustvovanje događaju – obuhvaćen opsegom njegove slobode misli, te je otkazom prekršeno njegovo pravno na jednakost (član 14. Ustava), u vezi s njegovim pravom na slobodu misli (član 16. Ustava).

37. Presudom od 4. juna 2007. godine, koja je dostavljena 18. juna 2007. godine, Ustavni sud je odbio žalbu *amparo*.

38. Ustavni sud je prvo ispitao navodnu povredu člana 14 (pravo na jednakost) i člana 18 (pravo na poštivanje privatnog i porodišnog života) Ustava te je odbio te žalbene navode, prvi zbog toga što odluka kojom podnositelj predstavke nije predložen za nastavnika nije zasnovana na bilo kakvoj namjeri da on bude diskriminiran na osnovu svog bračnog stanja, a drugi zbog toga što je on sam, slobodnom voljom, obznanio svoju ličnu i porodičnu situaciju i činjenicu da je član MOCEOP-a.

39. Ustavni sud je potom razmatrao ono što je smatrao glavnim pitanjem u žalbi *amparo*, naime, navodno kršenje članova 16. i 20. Ustava. On je ispitao da li bi se predmetne činjenice mogle opravdati slobodom religije Katoličke crkve (član 16. stav 1. Ustava), u vezi s obavezom države da bude neutralna naspram religije (član 16. stav 3. Ustava) ili da li one, nasuprot tome, predstavljaju kršenje prava podnositelja predstavke na slobodu misli i religije (član 16. stav 1. Ustava) u vezi s njegovim pravom na slobodu izražavanja (član 20. stav 1. tačka (a) Ustava). S tim ciljem, sud se pozvao na kriterije iz svoje presude broj 38/2007 od 15. februara 2007. godine, koja se odnosila na ustavnost sistema selekcije i zapošljavanja nastavnika katoličke vjeronauke u državnim školama. U tom pogledu, sud je istakao poseban status nastavnika religijskog obrazovanja u Španiji te zauzeo

stanovište da taj status opravdava činjenicu da se pri selekciji takvih nastavnika vodi računa o njihovim religijskim uvjerenjima.

40. U tom pogledu, Ustavni sud je objasnio sljedeće:

“(...) zadatak Ustavnog suda u ovom predmetu, kao i u drugim predmetima u kojima postoji sukob između osnovnih prava koji imaju materijalni karakter, je da ispita da li su sudovi [*a quo*] odmjerili konkurentna predmetna prava na način koji odražava njihovu ustavnu definiciju (...). Pri tome, Sud nije vezan ocjenom tih sudova. Drugim riječima, ocjena ovog Suda nije ograničena na vanjsko preispitivanje adekvatnosti i dosljednosti obrazloženja predmetne odluke ili odluka (...); u svojstvu vrhovnog garanta osnovnih prava, on mora riješiti bilo koji sukob koji postoji između ugroženih prava te odlučiti da li su ta prava bila prekršena u smislu njihovog pojedinačnog ustavnog sadržaja. Međutim, u tu svrhu, potrebno je primijeniti kriterije koji se razlikuju od onih koje su primijenili sudovi [*a quo*] budući da obrazloženja koja su dali ti sudovi nisu obavezujuća za ovaj Sud te ne ograničavaju njegovu jurisdikciju na puko preispitivanje razloga datih u njihovim odlukama (...).”

41. U pogledu činjenica predmeta, Ustavni sud je istakao na početku da je razlog za neobnavljanje ugovora bio članak u regionalnim novinama, koji je prouzrokovao skandal prema argumentima koje je predočila Dijeceza Kartahene u svojoj službenoj noti od 11. novembra 1997. godine. U tom članku su objavljenije dvije lične karakteristike podnositelja predstavke koje su već bile poznate Dijecezi, naime, njegova porodična situacija, kao oženjenog svećenika, i činjenica da je član jednog pokreta koji osporava određene propise Katoličke crkve. Taj publicitet je predstavljao činjenični osnov onoga što je Dijeceza smatrala u svojoj noti da predstavlja skandal.

42. Ističući da je Visoki sud pravde djelotvorno preispitao odluku biskupa, naročito u vezi s nemogućnošću biskupa da predloži kandidate koji nemaju potrebne profesionalne kvalifikacije za radno mjesto i u vezi s obavezom poštivanja osnovnih prava i građanskih sloboda, Ustavni sud je ustanovio sljedeće:

“Dugi izvodi iz osporene presude pokazuju da Visoki sud pravde nije odbacio mogućnost sudskog preispitivanja odluke crkvene vlasti, niti je oklijevao da uspostavi ravnotežu između osnovnih prava koja su u sukobu u ovom predmetu i prava na slobodu religije (član 16. stav 1. Ustava), što je on uradio na nedvosmislen način.”

43. Ustavni sud je potom pristupio sopstvenom uspostavljanju ravnoteže između konkurentnih osnovnih prava:

“Nakon ispitivanja ravnoteže koja je uspostavljena između predmetnih prava u osporenoj presudi, ovaj Sud mora ispitati, van obrazloženja iz te presude, zaključke donesene u toj presudi nakon evaluacije konkurentnih osnovnih prava. Pri tome, Sud mora razmotriti ne samo prava koja su razmatrana u toj presudi nego i pravo na slobodu misli i religije, što je pitanje koje je on predočio *ex officio* strankama radi razmatranja (...).

Odluka Dijeceze da ne predloži podnositelja žalbe u ovom predmetu za nastavnika katoličke vjeronauke i etike je motivirana njegovim postupcima i mišljenjima, tj. obznanjivanjem, kao prvo, svoje situacija kao svećenika koji je oženjen i oca petero djece, a kao drugo, svog članstva u Pokretu za fakultativni celibat (kao što je to jasno naznačeno u presudama sudova *a quo* i kao što je izričito istakao žalitelj u žalbi

amparo). Jasno je da se ti postupci i mišljenja, iz perspektive (sekularne) države, moraju razmatrati u smislu mogućeg kršenja prava na slobodu misli i religije (član 16. stav 1. Ustava) u vezi s pravom na slobodu izražavanja (član 20. stav 1. tačka (a) Ustava), koja su navedena u žalbi *amparo*.

Da bi se riješilo to pitanje, potrebno je imati na umu da nijedno pravo, čak ni osnovno pravo, nije apsolutno ili neograničeno. U nekim slučajevima, odredba Ustava koja priznaje neko pravo izričito ograničava to pravo; u nekim drugim slučajevima, ograničenje proizilazi iz potrebe da se očuvaju druga ustavna prava ili vrijednosti koje opravdavaju zaštitu. U tom pogledu, ovaj Sud je više puta isticao da se osnovna prava koja priznaje Ustav mogu podvrgavati samo ograničenjima koja su izričito propisana samim Ustavom ili onim koja indirektno proizilaze iz Ustava kao opravdana da bi se očuvala druga prava ili vrijednosti zaštićene zakonom. U svakom slučaju, nametnuta ograničenja ne mogu onemogućavati ostvarivanje predmetnog osnovnog prava do nerazumne mjere (vidi, presude Ustavnog suda 11/1981 od 8. aprila 1981, pravno obrazloženje 7; 2/1982 od 29. januara 1982, pravno obrazloženje 5; 53/1986 od 5. maja 1986, pravno obrazloženje 3; 49/1995 od 19. juna 1995, pravno obrazloženje 4; 154/2002 od 18. jula 2002, pravno obrazloženje 8; 14/2003 od 28. januara 2003, pravno obrazloženje 5; and 336/2005 od 20. decembra 2005, pravno obrazloženje 7).

U ovom predmetu, miješanje u pravo na slobodu religije podnositelja žalbe, u svojoj individualnoj dimenziji, i njegovo pravo na slobodu misli (član 16. stav 1. Ustava), u vezi s pravom na slobodu izražavanja (član 20. stav 1. tačka (a) Ustava), zbog činjenice da ga Dijeceza nije predložila za nastavnika katoličke vjeronauke i obrazovanja za 1997/98 školsku godinu – u kontekstu njegovog zahtjeva da nastavi predavati vjeronauku određene religijske konfesije u određenoj javnoj obrazovnoj ustanovi – nije bilo ni disproporcionalno ni neustavno budući da je opravdano poštivanjem zakonitog ostvarivanja osnovnog prava Katoličke crkve na slobodu religije u njenoj kolektivnoj dimenziji i dimenziji zajednice (član 16. stav 1. Ustava), u vezi s pravom roditelja da izaberu religijsko obrazovanje za svoju djecu (član 27. stav 3. Ustava). Razlozi odluke da se podnositelj žalbe ne predloži za nastavnika katoličke vjeronauke i etike su bili isključivo religijske prirode i u vezi s pravilima konfesije kojoj je zainteresirani slobodno pristupio i čija je uvjerenja namjeravao predavati u jednoj javnoj obrazovnoj ustanovi.”

44. Ustavni sud se pozvao na svoju presudu broj 38/2007 od 15. februara 2007, ističući sljedeće:

“Kao što je ovaj Sud naznačio u presudi 38/2007 od 15. februara 2007 i ponovio u tački 5. pravnog obrazloženja ove presude, ‘bilo bi savim jednostavno nerazumno, kada je riječ o religijskom obrazovanju u školama, da se religijska uvjerenja onih koji odlučuju sopstvenom voljom da konkuriraju za takva mjesta nastavnika ne uzimaju u obzir prilikom postupka selekcije, na osnovu garancije prava na slobodu religije u njenoj vanjskoj i kolektivnoj dimenziji’ (...).

Naravno, potrebno je ponoviti, u vezi s opravdanjem i ustavnošću posljedica ili ograničenja osnovnog prava podnositelja žalbe na slobodu religije i misli (član 16. stav 1. Ustava), u vezi s pravom na slobodu izražavanja (član 20. stav 1. tačka (a) Ustava) da, kao što je ovaj Sud istakao u navedenoj presudi 38/2007 od 15. februara 2007, ‘odnos između nastavnika religijskog obrazovanja i Crkve nije u potpunosti isti kao onaj koji postoji u organizacijama koje nastoje postići ideološke ciljeve, kao što je ovaj Sud ispitao više puta, nego predstavlja specifičnu i različitu kategoriju koja je, uprkos određenim sličnostima, također različita u izvjesnim pogledima’. U tom pogledu je Sud istakao u istoj presudi, pozivajući se na jedan od faktora koji pravi razliku između odnosa između nastavnika religijskog obrazovanja i Crkve, s jedne

strane, i odnosa unutar neke organizacije koja nastoji postići ideološke ciljeve, s druge strane, te omogućava da se izmijene prava nastavnika u skladu s obrazovnom etikom privatnih obrazovnih ustanova – da se obaveza koja se nameće uvjerenjem o crkvenoj podobnosti ‘ne sastoji jednostavno od dužnosti da se uzdržava od djela koja su suprotna religijskoj etici, nego se pruža, još dublje, na procjenjivanje kapaciteta pojedinca da predaje katoličku doktrinu, shvaćenu kao skup religijskih ubjeđenja zasnovanih na vjeri. Činjenica, da je cilj religijske nastave prenošenje ne samo specifičnog znanja nego i vjere osobe koja ju predaje, implicira svakako niz zahtjeva koji prevazilaze granice neke organizacije koja slijedi ideološke ciljeve, počevši od implicitnog zahtjeva da osobe koje žele da prenose religijsku vjeru moraju ispovijedati tu vjeru’ (...).”

45. Konačno, Ustavni sud je razmotrio argument koji je naveo podnositelj žalbe, naime da je propovijedao reformu pravila same katoličke vjere, te je zaključio sljedeće:

“Zaključak do kojeg se došlo u ovom predmetu kao rezultat uspostavljanja ravnoteže između konkurentnih osnovnih prava – s jedne strane, osnovno pravo Katoličke crkve na slobodu religije u njenoj kolektivnoj dimenziji i dimenziji zajednice (član 16. stav 1. Ustava), u vezi s obavezom koju ima država u smislu neutralnosti naspram religije (član 16. stav 3. Ustava) i, s druge strane, osnovno pravo podnositelja žalbe na slobodu misli i religije (član 16. stav 1. Ustava), u vezi s pravom na slobodu izražavanja (član 20. stav 1. tačka (a) Ustava) – nije izmijenjen argumentom podnositelja žalbe da putem svojih reformatorskih mišljenja o obavezi celibata katoličkih svećenika propovijeda evolutivnu promjenu pravila katoličke vjere za koje smatra da su prevaziđena protekom vremena. Kao što je istakao pravni savjetnik Vlade u svojim zapažanjima, obaveza koju ima država, u smislu neutralnosti naspram religije (član 16. stav 3. Ustava), zabranjuje državi da se miješa ili odlučuje o eventulanim sporovima sa Crkvom, u ovom predmetu između pristalica i protivnika celibata svećenika. Općenito govoreći, na Sudu nije ni da se izjašnjava o adekvatnosti ili suglasnosti djela, mišljenja ili ponašanja osoba koju su određene da predaju određenu religiju *vis-à-vis* pravovjernosti predmetne religijske vjere. Kao državni organ koji vrši javnu vlast, Sud se mora ograničiti na ovu žalbu *amparo*, u skladu s obavezom neutralnosti, da bi ustanovio striktno religijsku prirodu obrazloženja koje je dala religijska vlast u svojoj odluci o nepredlaganju podnositelja žalbe za nastavnika katoličke vjeronauke i etike. On dalje ističe da su prava podnositelja žalbe na slobodu misli i religije i slobodu izražavanja, kojim bi njegova djela, mišljenja i izbori u principu mogli biti obuhvaćeni, pogodena i ograničena samo do stepena koji je striktno potreban da bi se osigurala njihova kompatibilnost sa slobodom religije Katoličke crkve. Prema tome, ova žalba *amparo* se mora odbiti.”

46. Dvojica sudija su predočila izdvojeno mišljenje suprotno većinskoj odluci. Oni su kritizirali činjenicu da je uspostavljanje ravnoteže između prava, koje je obavio Ustavni sud, bilo ograničeno na pozivanje na religijsko obrazloženje iz odluke da se ne produži radni odnos podnositelja predstavke. Prema njihovom stanovištu, publicitet koji je dat određenom obliku ponašanja, koje je već prije toga bilo poznato, ne može opravdati neobnavljanje ugovora.

47. Podnositelj predstavke je potom tražio da se presuda Ustavnog suda proglasi ništavnom uz obrazloženje da su dvojica sudija vijeća koje je donijelo presudu poznata po svojoj povezanosti s Katoličkom crkvom, od kojih je jedan član Međunarodnog sekretarijata katoličkih pravika.

48. Odlukom od 23. jula 2007. godine, Ustavni sud je odbio zahtjev uz obrazloženje da je jedini mogući pravni lijek protiv presude tog suda, prema članu 93(1) Organskog zakona o Ustavnom sudu, zahtjev za razjašnjenjem.

(...).

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANA 8. KONVENCIJE

68. Podnositelj predstavke se žali na neobnavljanje ugovora o radnom odnosu. On ističe da je to dovelo do kršenja njegovog prava na poštivanje privatnog i porodičnog života te se poziva na član 8. Konvencije, koji glasi:

“1. Svako ima pravo na poštivanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske.

2. Javna vlast se ne miješa u vršenje ovog prava, osim ako je takvo miješanje predviđeno zakonom i ako je to neophodna mjera u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti, ekonomske dobrobiti zemlje, sprečavanja nereda ili sprečavanja zločina, zaštite zdravlja i morala ili zaštite prava i sloboda drugih.”

A. Zaključci Vijeća

69. U svojoj presudi od 15. maja 2012. godine, Sud je istakao da je pojam autonomije religijskih zajednica, prema španskom pravu, dopunjen principom neutralnosti države naspram religije, kao što je priznat Ustavom, što onemogućava državi da odlučuje o pitanjima kao što je celibat svećenika. Međutim, obaveza neutralnosti nije neograničena. Ustavni sud je potvrdio u presudi da on ne onemogućava sudovima da preispitaju odluku biskupa, da provjere njegovo poštivanje osnovnih prava i građanskih sloboda. Definiranje religijskih ili moralnih kriterija koji su u osnovi odluke o neobnavljanju ugovora je ipak isključivi prerogativ religijskih vlasti. Domaći sudovi imaju pravo da odmjeravaju konkurentna osnovna prava i da ispituju da li oni razlozi koji su striktno religijske prirode imaju uticaj na odluku da se imenuje neki kandidat, jer su religijski razlozi sami zaštićeni principom slobode religije.

70. Sud je istakao da je podnositelju predstavke data mogućnost da predoči svoj predmet pred Radnim sudom i Visokim sudom pravde Mursije, a zatim pred posljednjom instancom putem žalbe *amparo* pred Ustavnim sudom. Osim toga, oslobađanje od obaveze celibata koje mu je dodijeljeno propisuje da osobe koje su predmet takve mjere ne mogu predavati

katoličku vjeronauku u javnim institucijama, osim u slučaju da dobiju dozvolu biskupa.

71. Sud je zauzeo stanovište da su okolnosti koje su bile osnov za neobnavljanje ugovora podnositelja predstavke striktno religijske prirode te da zahtjevi principa slobode religije i neutralnosti onemogućavaju da se dalje ispituje nužnost i proporcionalnost odluke da se ne obnovi njegov ugovor o radnom odnosu.

72. Konačno, Sud je zaključio da su nadležni sudovi uspostavili pravičnu ravnotežu između različitih privatnih interesa te da član 8. Konvencije nije prekršen.

B. Argumenti stranaka u postupku i zapažanja trećeg lica-umješača

1. Podnositelj predstavke

73. Prema podnositelju predstavke, Vijeće je u presudi žrtvovalo njegovo pravo na poštivanje privatnog i porodičnog života u prilog nekog novog apsolutnog prava Katoličke crkve, naime, prava da daje otkaz slobodno ili na osnovu razloga koji su smiješni ili trivijalni. Podnositelj predstavke se kroz kompletno zapažanje pozivao na “otkaz”, a ne na neobnavljanje ugovora.

74. Podnositelj predstavke se pozvao na sudsku praksu Suda u predmetu *Hasan i Chaush protiv Bugarske* ([VV], broj 30985/96, stav 60, ECHR 2000-XI), u kojem je naznačeno da pravo na slobodu religije ne štiti svaki akt koji je motiviran ili inspiriran religijom ili uvjerenjem. U ovom predmetu, odluka o neobnavljanju ugovora, nakon publiciteta koji je dat situaciji podnositelja predstavke, je bila jasno disproporcionalna.

75. Podnositelj predstavke je dalje istakao da presuda Vijeća nije uzela u obzir činjenicu da je država ta koja mu je plaćala platu, što je činjenica koja je trebala imati više značaja za njegova osnovna prava, kao što je pravo na poštivanje privatnog života.

76. Taj faktor omogućava da se napravi razlika između ovog predmeta i prethodnih predmeta koje je ispitaio Sud, kao što su *Obst protiv Njemačke* (broj 425/03, od 23. septembra 2010), *Schüth protiv Njemačke* (broj 1620/03, ECHR 2010) i *Siebenhaar protiv Njemačke* (broj 18136/02, od 3. februara 2011). U tim predmetima, koji su se odnosili na Njemačku, zapošljavanje osoblja od strane religijskih zajednica su obavljale direktno crkve ili same vjerske organizacije, a javna vlast nije intervenirala u postupku zapošljavanja. Osim toga, za razliku od situacije u ovom predmetu, javna vlast čak nije ni plaćala plate uposlenicima u tim predmetima.

77. Podnositelj predstavke je istakao da je argument “skandala” koji je istakao biskup zasnovan na pojavljivanju jedne fotografije u štampi koja prikazuje podnositelja predstavke i njegovu porodicu. U vezi s tim, on je

istakao da se za vrijeme časova vjeronauke nije nikada izjašnjavao protiv postulata crkve, uključujući celibat svećenika. On je naveo notu podrške direktora srednjoškolske institucije u kojoj je bio nastavnik.

78. Podnositelj predstavke se žali da su kritike upućene katoličkim načelima bile pripisane njemu, iako on nije dao nikakvu izjavu za štampu. Predmetne primjedbe su izrazili drugi članovi “Pokreta za fakultativni celibat” (svećenika) koji su bili prisutni na skupu.

79. U vezi s tim, podnositelj predstavke se žali da je Vijeće, u st. 84. i 86. presude, uvelo novi osnov za odluku o neobnavljanju ugovora, naime, kritike koje je navodno uputio podnositelj predstavke, dok je u noti biskupa spomenut samo publicitet dat ličnoj situaciji podnositelja predstavke.

80. Imajući u vidu navedeno, podnositelj predstavke je istakao da je Vijeće, u svojoj presudi, izmijenilo činjenice koje je Radni sud broj 3 u Mursiji proglasio ustanovljenim, koji je smatrao da je osnov za neobnavljanje ugovora bio “skandal”, te, umjesto toga, usvojilo zaključke iz presude Ustavnog suda.

2. Vlada

81. Vlada je istakla da je osnovno da se odredi centralno pitanje, naime, koje činjenice predstavljaju osnov za odluku Dijeceze Kartahene da ne obnovi uvjerenje o podobnosti za predavanje katoličke vjeronauke podnositelju predstavke. Prema mišljenju Vlade, neobnavljanje se može objasniti događajima koje je izazvao sam podnositelj predstavke: njegovo dobrovoljno objavljivanje činjenice u medijima da je oženjeni svećenik i da pripada Pokretu za fakultativni celibat svećenika, te stajališta o nizu pitanja koja su suprotna stavu Katoličke crkve. Te javne izjave su jasno prekinule odnos povjerenja, kao osnovni, između podnositelja predstavke i Crkve.

82. Vlada se u potpunosti složila s pristupom koji je usvojilo Vijeće u pogledu relevantne odredbe iz Konvencije u ovom predmetu te je istakla da bi rezultat bio isti da je predmet bio ispitan na osnovu člana 9.

83. Vlada je zauzela stanovište da se ovaj predmet mora ispitati, kao što je Vijeće ustanovilo u stavu 78. presude, iz perspektive pozitivnih obaveza države (u svjetlu predmeta *Rommelfanger protiv Njemačke*, broj 12242/86, odluka Komisije od 6. septembra 1989. godine, Odluke i izvještaji 62). Vlada je istakla da je država ispunila svoje obaveze u ovom predmetu.

84. Vlada je istakla da se ministarska odluka od 11. oktobra 1982. godine primjenjivala u relevantno vrijeme, kao dopuna Sporazumu zaključenom 1979. godine između Španije i Svete Stolice.

85. Osim toga, Vlada je istakla da su nastavnici religijskog obrazovanja, u relevantno vrijeme, primali svoje plate direktno od Katoličke crkve, kojoj je država isplaćivala sredstva u obliku subvencija. Iako se pravni režim za nastavnike religijskog obrazovanja promijenio te oni sada primaju plate direktno od javnih vlasti, jedan osnovni faktor se nije promijenio, naime, nužnost da se dobije uvjerenje o podobnosti koje izdaje Crkva, bez kojeg

nastavnik ne može biti postavljen na određeno mjesto. Vlada smatra da to je jednostavno karakteristika načina na koji država organizira finansiranje obrazovanja iz raznih religija u Španiji te da bi trebalo biti dodijeljeno široko polje procjene državama u pogledu organizacije njihovih obrazovnih sistema.

86. Prema tome, Vlada je istakla da odluka o neobnavljanju ugovora u ovom predmetu, iako ju je donijela javna vlast, predstavlja “obavezujući akt”. Javna vlast ne može ignorirati neispunjavanje jednog od uvjeta za obnavljanje ugovora, naime, imenovanje od strane Katoličke crkve i izjavu o podobnosti. Prema tome, odluka javne vlasti je bila puka formalnost.

87. Uvjerenje o podobnosti ne potvrđuje jednostavno tehničku sposobnost kandidata. Prema kanonu 804. stav 2. Zakonika kanonskog prava, profesionalna kvalifikacija nastavnika religijskog obrazovanja se zasniva na njihovoj moralnosti, primjerenom kršćanskom životu i pedagoškim sposobnostima. To pokazuje osnovnu prirodu odnosa povjerenja između crkve i nastavnika, što je Vlada okvalificirala kao pravno-kanonski odnos. U ovom predmetu, taj odnos povjerenja je prekinut izjavama podnositelja predstavke.

88. Međutim, odnos povjerenja ne isključuje u potpunosti mogućnost da sudovi preispitaju odluku Crkve ili uspostave ravnotežu između konkurentnih osnovnih prava.

89. Prema tome, nakon što provjere da li osnov odluke o neobnavljanju ugovora u nekom predmetu ima isključivo religijski karakter, sudovi moraju uspostaviti ravnotežu između konkurentnih osnovnih prava.

90. Vlada je istakla da su razlozi u ovom predmetu bili isključivo religijski i da su se odnosili na obavezu lojalnosti i dosljednosti koju je podnositelj predstavke morao poštivati u poslu, koji je slobodno izabrao i koji se, osim toga, razlikuje od pedagoškog rada u drugim predmetima, kao što su matematika ili istorija. Prema tome, Vlada je zatražila od Suda da ima na umu da je odnos lojalnosti u ovom predmetu više izražen, nego u onom koji je postojao u predmetima koji se odnosili na crkvenog orguljaša (*Schüth*, citiran gore), na osobu koja čuva djecu jednoj vjerskoj školi (*Siebenhaar*, citiran gore) ili direktora za javne odnose Crkve (*Obst*, citiran gore).

91. Prema Vladi, pitanje koje treba razmotriti nije da li su sporne primjedbe bile legitimne i da li mogu biti izražene javno. Vlada smatra da pitanje koje se postavlja je da li je neka religijska organizacija obavezna da imenuje i nastavi da zapošljava kao nastavnika vjerskog obrazovanja osobu koja je javno izrazila stanovišta koja nisu u skladu s njenom doktrinom. Iako su takve primjedbe obuhvaćene pravom podnositelja predstavke na slobodu izražavanja, također je istina da su one u kontradikciji s doktrinom Crkve i uvjetima koji se iziskuju za kanonsku podobnost nastavnika.

92. Vlada je potom ponovo naznačila pravnu situaciju podnositelja predstavke *vis-à-vis* Katoličke crkve: dejstvo oslobađanja od obaveze

celibata je bilo ograničenje mogućnosti držanja časova iz katoličke vjeronauke i davanje prava biskupu da ipak dozvoli tu aktivnost pod uvjetvom da ne postoji rizik od skandala. Prema tome, biskup je jednostavno vršio svoje ovlasti.

93. Vlada je dalje istakla da je podnositelj predstavke imao mogućnost da predoči argumente sudovima na različitim nivoima jurisdikcije, koji su ispitali zakonitost osporene mjere u svjetlu radnog prava, uzimajući u obzir crkveno pravo, te uspostavili ravnotežu između konkurentnih interesa podnositelja predstavke i Crkve, primjenjujući, prema tome, doktrinu Suda u tom pogledu.

94. Konačno, Vlada je istakla da se nastavnici religijskog obrazovanja zapošljavaju na osnovu kriterija koji se u osnovi razlikuju od onih koji su relevantni za nastavnike ostalih predmeta. Dok se ovi posljednji moraju prijaviti na otvoreni i javni natječaj, nastavnike religijskog obrazovanja imenuje Katolička crkva, koja ih odabire slobodno te ih predlaže građanskoj vlasti ako smatra da su podobni za nastavnike vjeronauke.

3. Zapažanja trećeg lica-umješaka

(a) Španska episkopalna konferencija (*Conferencia Episcopal Española* (CEE))

95. U svojim zapažanjima, CEE je izjavila da je obaveza nastavnika vjerskog obrazovanja da posjeduju crkveno uvjerenje o podobnosti te se mogućnost crkve da povuče ili opozove takvo odobrenje zbog religijskih ili moralnih razloga adaptira prema samoj prirodi radnog mjesta te pravu roditelja i učenika na ispravno prenošenje katoličke doktrine i vrijednosti.

96. CEE je skrenula pažnju na specifičan sistem zapošljavanja nastavnika religijskog obrazovanja u Španiji, koji se razlikuje od zapošljavanja ostalih nastavnika, te je istakla da njih predlažu razne vjerske grupe javnoj vlasti, nakon što budu izabrani među osobama koje imaju akademske kvalifikacije koje se smatraju ekvivalentnim kvalifikacijama nastavnika koje zapošljava javna vlast. Nakon što odgovarajuće vjerske grupe principijelno predlože nastavnike religijskog obrazovanja, nastavnike postavlja javna vlast.

97. Taj specifični sistem ima objektivno i razumno opravdanje te je proporcionalno ciljevima koje nastoji postići zakonodavac, naime, garantiranje neutralnosti države naspram religije, pravo roditelja na obrazovanje svoje djece i autonomija vjerskih grupa pri zapošljavanju nastavnog osoblja. U ovom predmetu, neobnavljanje ugovora se nije odnosilo na status podnositelja predstavke kao oženjenog svećenika, nego na činjenicu da je on djelovao javno protiv Crkve.

(b) Evropski centar za pravo i pravdu (ECLJ)

98. ECLJ je na početku istakao značaj principa institucionalne autonomije vjerskih grupa, koji je u skladu s obavezom države da bude neutralna i nepristrasna. Prema njemu, malo je važno da li je status nastavnika religijskog obrazovanja povezan sa statusom državnih službenika ili uposlenika zaposlenih na osnovu ugovora budući da to ne mijenja ništa u religijskom karakteru njihovog zaposlenja. Krucijalno pitanje prema trećem licu-umješaču je da redovni sudovi imaju mogućnost preispitivanja. Opseg takvog preispitivanja bi trebao varirati u ovisnosti o stepenu do kojeg je obrazloženje za odluku o neobnavljanju ugovora čisto religijsko.

99. ECLJ se pozvao na pojam veće obaveze lojalnosti, kao što je priznat međunarodnim i evropskim pravom: Direktiva 78/2000/EC, Konvencija broj 111 Međunarodne organizacije rada o diskriminaciji u odnosu na zaposlenje i zanimanje, Smjernice za preispitivanje zakona relevantnih za religiju ili religijsko uvjerenje koje su usvojili OSCE/ODIHR i Venecijanska komisija te aktivnosti Komiteta za ljudska prava Ujedinjenih nacija (*Ross protiv Kanade*, Saopćenje broj 736/1997). Ta obaveza lojalnosti je zasnovana na manifestiranju lične volje uposlenika koji prihvata da odustane od ostvarivanja određenih zagarantiranih prava.

(c) Katedra za pravo i religije Katoličkog univerziteta u Louvainu i *American Religious Freedom Programm of the Ethics and Public Policy Center*

100. Ovo treće lice-umješač je istaklo da je princip autonomije religijskih zajednica naširoko priznat u međunarodnom pravu. Treće lice-umješač se naročito pozvalo na član 18. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima. Ono je dalje istaklo da je Komitet za ljudska prava Ujedinjenih nacija izričito priznao pravo da se izaberu “religijski lideri, svećenici i nastavnici” kao garanciju autonomije religijskih zajednica kada se suočavaju s nastavnicima koji ne poštivaju religijske zahtjeve (*Delgado Pérez protiv Kolumbije*, Saopćenje broj 195/1985, koji se odnosio na nastavnika vjerskog obrazovanja u jednoj srednjoj školi u Kolumbiji).

101. Treće lice-umješač je također citiralo presudu koju je Vrhovni sud Sjedinjenih Američkih Država donio 11. januara 2012. godine u predmetu *Hosanna-Tabor Evangelical Lutheran Church and School v. Equal Employment Opportunity Commission et al.*, koji je po prvi put izričito priznao takozvani “pastoralni izuzetak”, kao doktrinu prema kojoj se zakoni o zabrani diskriminacije, koji se inače primjenjuju, ne mogu primjenjivati na “pastoralne uposlenike” (kategoriju koja uključuje nastavnike religijskog obrazovanja).

C. Ocjena Suda

1. Činjenice koje su navodno izmijenili Ustavni sud i Vijeće

102. Sud ističe da se stranke ne slažu u pogledu činjenica koje su rezultirale neobnavljanjem ugovora o radnom odnosu podnositelja predstavke. Podnositelj predstavke se žalio da je Vijeće u svojoj presudi slijedilo presudu Ustavnog sud uvodeći nove činjenice koje nije ustanovio Radni sud broj 3 u Mursiji. Naime, i Ustavni sud i Vijeće su predočili kritike podnositelja predstavke upućene Crkvi kao osnov za neobnavljanje ugovora, dok je u noti biskupa spomenut samo publicitet koji je podnositelj predstavke dao svojoj ličnoj situaciji. Prema Vladi, činjenice koje su motivirale biskupa da donese odluku su javne izjave podnositelja predstavke kojim je iznio na vidjelo svoj porodičnu situaciju i kritike na račun Crkve.

103. Sud ističe da je Radni sud broj 3 u Mursiji zauzeo stanovište u svojoj presudi od 28. septembra 2000. godine da je podnositelj predstavke bio diskriminiran na osnovu svog bračnog statusa i članstva u udruženju MOCEOP budući da je njegovo pojavljivanje u štampi bio osnovni razlog za ono što sud je sud okvalificirao kao njegov otkaz (vidi, stav 25. gore). Prema tome, njegovo članstvo u pokretu je bilo dio činjenica koje su proglašene ustanovljenim. Na osnovu tih istih činjenica, Visoki sud pravde je došao do suprotnog zaključka.

104. Nadalje, Sud ističe da je sam podnositelj predstavke, u svojoj žalbi *amparo* pred Ustavnim sudom, tvrdio da su njegov status člana MOCEOP-a te njegovo stanovište o neslaganju s celibatom katoličkih svećenika bili uzrok neobnavljanja njegovog ugovora, te je zauzeo stanovište da to predstavlja povredu njegovog prava na pivatni život i slobodu religije. Ustavni sud je zasnovao svoje zaključke na ta dva elementa (vidi, stav 41. gore).

105. Sadržaj note biskupa koji je u osnovi neobnavljanja ugovora nije u kontradikciji s onim što prethodi. Naime, izraz "situacija podnositelja predstavke" može razumno biti shvaćen na način da se odnosi i na njegov bračni status i na njegovo članstvo u MOCEOP-u. Prema tome, može se smatrati da ta dva elementa zajedno predstavljaju situaciju koja bi vjerovatno mogla izazvati "skandal" na koji se poziva biskup.

106. Konačno, u vezi s javnim izjavama koje se pripisuju podnositelju predstavke (vidi, stav 139. dole), Sud smatra da ne postoji bilo koja naznaka u bilo kojoj domaćoj odluci da su ih domaći sudovi uzeli u obzir.

107. *In conclusio*, ne može se reći da su se Ustavni sud ili Vijeće pozvali na bilo koje druge činjenice koje nisu one koje su ustanovili domaći sudovi koji su odlučivali u meritumu. Veliko vijeće će to uzeti u obzir.

2. Relevantne odredbe Konvencije u ovom predmetu

108. Potrebno je istaći na početku da je više članova Konvencije, naročito članovi 8, 9, 10. i 11, relevantno za ocjenu ovog predmeta. Član 8. je relevantan jer obuhvata pravo podnositelja predstavke na nastavak profesionalnog života, pravo na poštivanje njegovog porodičnog života i pravo da živi porodični život na otvoren način. Član 9. je relevantan jer štiti pravo podnositelja predstavke na slobodu misli i religije. Član 10. je relevantan jer štiti pravo podnositelja predstavke da izražava svoja mišljenja o službenim doktrinama Crkve i član 11. jer garantira njegovo pravo da bude član neke organizacija koja ima specifična stanovišta o pitanjima koja se odnose na religiju. Međutim, prema mišljenju Suda, osnovno pitanje u ovoj predstavi počiva u neobnavljanju ugovora podnositelja predstavke. Podnositelj predstavke se nije žalio da je bio spriječen da brani ili širi određene ideje, da bude član MOCEOP-a ili da je došlo do miješanja u njegov provatni život. Ono na šta se on u osnovi žali je da nije mogao ostati na mjestu nastavnika katoličke vjeronauke, što je bila direktna posljedica publiciteta koji je dat njegovoj porodičnoj situaciji i činjenice da je član MOCEOP-a. Iz tog razloga, Veliko vijeće zauzima stanovište, poput Vijeća, da je potrebno ispitati predstavku iz perspektive člana 8. Konvencije.

3. U pogledu primjenjivosti člana 8.

109. Dok iz člana 8. ne proizilazi nikakvo generalno pravo na zaposlenje ili obnavljanje ugovora na određeno vrijeme, Sud je ranije imao priliku da razmatra pitanje primjenjivosti člana 8. na domen zaposlenja. Prema tome, on ponavlja da je “privatni život” širok pojam koji ne može biti predmet konačne definicije (vidi, među ostalim presudama, *Schüth*, citirana gore, stav 53). Bilo bi suviše restriktivno ako bi se pojam “privatni život” ograničio na “intimni krug” u kojem pojedinac može živjeti svoj vlastiti život po svom izboru te ako bi se iz njega u potpunosti isključio vanjski svijet koji nije obuhvaćen tim krugom (vidi, *Niemietz protiv Njemačke*, od 16. decembra 1992, stav 29, Serija A broj 251-B).

110. Prema sudskoj praksi Suda, ne postoji principijelni razlog da se smatra da pojam “privatnog života” isključuje profesionalne aktivnosti (vidi, *Bigaeva protiv Grčke*, broj 26713/05, stav 23, od 28. maja 2009. godine i *Oleksandr Volkov protiv Ukrajine*, broj 21722/11, st. 165-67, ECHR 2013). Ograničenja profesionalnog života nekog pojedinca mogu biti obuhvaćena članom 8. kada imaju reperkusije na način na koji pojedinac gradi svoj društveni identitet razvijanjem odnosa s drugima. Pored toga, profesionalni život je često usko povezan s privatnim životom, naročito ako se faktori koji se odnose na privatni život, u strogom smislu tog pojma, smatraju kvalificirajućim kriterijima za određenu profesiju (vidi, *Özpınar protiv Turske*, broj 20999/04, st. 43-48, od 19. oktobra 2010). Prema tome, profesionalni život je dio zone međudjelovanja između nekog pojedinca i

ostalih koji, čak i u kontekstu onoga što je javno, mogu biti obuhvaćeni opsegom “privatnog života” (vidi, *Mólka protiv Poljske* (odluka), broj 56550/00, ECHR 2006-IV).

111. U ovom predmetu, međudjelovanje između privatnog života *stricto sensu* i profesionalnog života je naročito uočljivo budući da uvjeti za tu vrstu specifičnog zaposlenja nisu samo tehničke sposobnosti nego i sposobnost da se “ističe istinskom doktrinom. svjedočenjem (...) kršćanskog života i (...) pedagoškom sposobnošću”(…), stvarajući tako direktnu vezu između ponašanja u okviru privatnog života i profesionalnih aktivnosti.

112. Sud dalje ističe da je podnositelj predstavke, koji nije bio državni službenik, nego uposlenik i kojeg je plaćala država, bio nastavnik religijskog obrazovanja od 1991. godine na osnovu ugovora na određeno vrijeme koji su obnavljani na početku svake školske godine nakon što je biskup davao odobrenje u pogledu njegove podobnosti. Prema tome, dok je tačno da podnositelj predstavke nije nikada imao stalni ugovor, pretpostavka obnavljanja ugovora mu je pružala osnovan razlog da vjeruje da će se njegov ugovor obnavljati sve dok bude ispunjavao uvjete i dok ne postoje okolnosti koje bi mogle opravdati neobnavljanje ugovora na osnovu kanonskog prava. Prema mišljenju Suda, činjenice predmeta su donekle slične, *mutatis mutandis*, činjenicama iz predmeta *Lombardi Vallauri protiv Italije* (broj 39128/05, stav 38, presuda od 20. oktobra 2009. godine). U ovom predmetu, podnositelj predstavke je bio nastavnik vjerskog obrazovanja u kontinuitetu sedam godina te su ga cijenili i njegove kolege i uprava centara, što potvrđuje stabilnost njegove profesionalne situacije.

113. Imajući u vidu te okolnosti, Sud smatra da je neobnavljanje ugovora podnositelja predstavke, zbog događaja koji su u osnovi vezani za lični izbor koji je napravio u kontekstu svog privatnog života, ozbiljno ugrozilo njegove mogućnosti da vrši specifičnu profesionalnu djelatnost. Imajući u vidu okolnosti u ovom predmetu, proizilazi da je član 8. primjenjiv.

4. Poštivanje člana 8.

(a) U pogledu postojanja miješanja

114. Sud ističe prije svega da je u osnovi cilj člana 8. da štiti pojedinca od proizvoljnog miješanja javnih vlasti, ali da on ne prisiljava državu samo da se uzdrži od takvog miješanja: pored te primarne negativne obaveze, mogu postojati pozitivne obaveze neodvojive od djelotvornog poštivanja privatnog života. Te obaveze mogu uključivati usvajanje mjera u svrhu osiguranja poštivanja privatnog života, čak i u domenu odnosa između samih pojedinaca. Linija razgraničenja između pozitivnih obaveza države i negativnih obaveza na osnovu član 8. nije podložna preciznoj definiciji. Ipak, primjenjivi principi su slični. Naime, u oba slučaja je potrebno voditi računa o pravičnoj ravnoteži koja mora biti uspostavljena između općeg

interesa i interesa pojedinca; i u oba konteksta država uživa izvjesno polje procjene (vidi, *Evans protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], broj 6339/05, st. 75-76, ECHR 2007-I; *Rommelfanger*, citirana gore; i *Fuentes Bobo protiv Španije*, broj 39293/98, stav 38, od 29. februara 2000).

115. Za razliku od Vijeća, Veliko vijeće smatra da pitanje u ovom predmetu nije da li je država obavezna, u kontekstu svojih pozitivnih obaveza iz člana 8, da osigura da pravo podnositelja predstavke na poštivanje njegovog privatnog života prevagne nad pravom Katoličke crkve da odbije da obnovi njegov ugovor (vidi, *a contrario, mutatis mutandis*, citirane presude u predmetima *Obst*, stav 43, *Schüth*, stav 57, i *Siebenhaar*, stav 38). Prema tome, Sud prihvata stav Ustavnog suda, koji je u svojoj presudi od 4. juna 2007. godine smatrao da iako javna vlast nije bila ta koja je uistinu donijela odluku o neobnavljanju ugovora, dovoljno je, kao u ovom predmetu, da je ta vlast intervenirala u posljednoj fazi da se odluka može smatrati aktom javne vlasti. Prema tome, Sud smatra da središte problema počiva na djelovanju državne vlasti koja je, kao poslodavac podnositelja predstavke i ona koja je direktno uključena u proces donošenja odluke, izvršila odluku biskupa o neobnavljanju ugovora. Dok Sud priznaje da je država imala ograničene mogućnosti djelovanja u ovom predmetu, potrebno je istaći da bi ugovor podnositelja predstavke sigurno bio obnovljen da Ministarstvo obrazovanja nije izvršilo odluku biskupa.

116. Imajući u vidu navedeno, Sud zaključuje da je postupanje javnih vlasti, imajući u vidu okolnosti u ovom predmetu, predstavljalo miješanje u pravo podnositelja predstavke na poštivanje njegovog privatnog života.

(b) “U skladu sa zakonom”

117. Izraz “u skladu sa zakonom” prije svega iziskuje da osporena mjera bude zasnovana na domaćem pravu. Drugo, on se odnosi na kvalitet predmetnog zakona, iziskujući da bude dostupan dotičnoj osobi, koja mora, pored toga, biti u mogućnosti da predvidi posljedice po nju, i da bude u skladu s vladavinom prava (vidi, među ostalim presuama, *Kopp protiv Švicarske*, od 25. marta 1998, stav 55, *Izveštaji 1998-II*). Prema tome, taj izraz implicira, *inter alia*, da domaća legislacija mora koristiti dovoljno jasne izraze kako bi pojedincima naznačila na adekvatan način u kojim okolnostima i pod kojim uvjetima vlasti imaju pravo da pribjegavaju mjerama koje utiču na njihova prava iz Konvencije (vidi, *C.G. i ostali protiv Bugarske*, broj 1365/07, stav 39, od 24. aprila 2008).

118. Sud ističe da je Ministarstvo obrazovanja djelovalo u skladu s odredbama člana III Sporazuma zaključenog 1979. godine između Španije i Svete Stolice, koji je dopunjen ministarskom odlukom od 11. oktobra 1982. godine, prema kojoj se imenovanje ne obnavlja ako biskup da suprotno mišljenje (...). Taj sporazum je međunarodni ugovor integriran kao takav u špansko pravo u skladu s Ustavom Španije (vidi, *mutatis mutandis*, *Neulinger i Shuruk protiv Švicarske* [VV], broj 41615/07, stav 99, ECHR

2010). Neobnavljanje ugovora podnositelja predstavke je, prema tome, zasnovano na španskom pravu na snazi.

119. Ostaje da se ispita do kojeg stepena je podnositelj predstavke mogao predvidjeti da njegov ugovor neće biti obnovljen. Odlučujuće pitanje je stepen do kojeg je on mogao predvidjeti da će njegovo lično postupanje imati za posljedicu činjenicu da ga biskup neće više smatrati za podobnog kandidata i da, prema tome, njegov ugovor neće biti obnovljen. U tom kontekstu, Sud ističe da se biskup Kartahene pozvao naročito na pojam “skandala” kako bi odbio produženje ugovora podnositelja predstavke (vidi, stav 19. gore). Iako pojam skandala nije izričito naveden u kanonima 804. i 805. Zakonika o kanonskom pravu (...), koji se odnose na nastavnike religijskog obrazovanja, može se smatrati da se on odnosi na pojmove – i da je, prema tome, objašnjen njima – koji sami postoje u kanonima, kao što su “istinska doktrina”, “svjedočenje o kršćanskom životu” ili “religijski ili moralni razlozi”. U tom pogledu, Sud smatra da primjenjive odredbe u ovom predmetu ispunjavaju zahtjeve koji se odnose na predvidivost njihovih dejstava. Naime, budući da je podnositelj predstavke bio direktor sjemeništa, razumno je pretpostaviti da je bio svjestan obaveze u smislu veće lojalnosti koju je imao na osnovu crkvenog prava te da je, prema tome, mogao predvidjeti, uprkos činjenici da je njegova situacija tolerirana godinama, da je javno manifestiranje militantnog stava o izvjesnim propisima Crkve u suprotnosti s odredbama kanonskog prava i da neće ostati bez posljedica. Imajući u vidu da su izrazi iz Sporazuma između Španije i Svete Stolice jasni, on je mogao također razumno predvidjeti da njegov ugovor neće biti obnovljen u slučaju izostanka uvjerenja o podobnosti od Crkve (vidi, *mutatis mutandis*, *Sindicatul “Păstorul cel Bun” protiv Rumunije* [VV], broj 2330/09, stav 155, od 9. jula 2013).

120. Prema tome, Sud je spreman da prihvati, poput domaćih sudova, da je osporeno miješanje bilo zasnovano na relevantnim odredbama Sporazuma zaključenog 1979. godine između Španije i Svete Stolice, koji je dopunjen ministarskom odlukom od 11. oktobra 1982. godine, i da te odredbe zadovoljavaju zahtjeve “zakonitosti” koji su uspostavljeni u njegovoj sudskoj praksi (vidi, *mutatis mutandis*, *Miroļubovs i ostali protiv Latvije*, broj 798/05, stav 78, od 15. septembra 2009).

121. *In conclusio*, Sud smatra da je osporeno miješanje bilo u skladu sa zakonom.

(c) Legitiman cilj

122. Poput stranaka u postupku, Sud smatra da je predmetna odluka o neobnavljanju ugovora u ovom predmetu slijedila legitiman cilj zaštite prava i sloboda drugih, naime onih Katoličke crkve, a naročito autonomiju u pogledu izbora osoba koje su podobne da predaju religijsku doktrinu.

(d) Neophodnost u demokratskom društvu*(i) Generalni principi**(a) Uspostavljanje ravnoteže između prava*

123. Sud podsjeća da, kada je pozvan da odlučuje o konfliktu između dvoje prava koja su jednako zaštićena Konvencijom, on mora odmjeriti predmetne interese (vidi, presude *Siebenhaar*, *Schüth* i *Obst*, citirane gore). U ovom predmetu, to uspostavljanje ravnoteže se odnosi na pravo podnositelja predstavke na privatni i porodični život, s jedne strane, i pravo religijskih organizacija na autonomiju, s druge strane. Država mora garantirati oba prava te, ako zaštita jednog vodi miješanju u drugo, odabrati adekvatna sredstva da bi to miješanje bilo proporcionalno cilju kojem se teži. U tom kontekstu, Sud prihvata da država ima široko polje procjene (vidi, *mutatis mutandis*, *Sindicatul "Păstorul cel Bun"*, citirana gore, stav 160, i, *mutatis mutandis*, *Von Hannover protiv Njemačke (broj 2)* [VV], br. 40660/08 i 60641/08, st. 104-107, ECHR 2012).

124. Miješanje se smatra "neophodnim u demokratskom društvu" da bi se postigao legitiman cilj ako odgovara "nužnoj duštvenoj potrebi" i, naročito, ako je proporcionalno legitimnom cilju koji se slijedi i ako su razlozi koje su predočile domaće vlasti da bi ga opravdale "relevantni i dovoljni" (vidi, na primjer, *Coster protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], broj 24876/94, stav 104, od 18. januara 2001, i *S. i Marper protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], broj 30562/04 i 30566/04, stav 101, ECHR 2008).

125. Dok je na domaćim vlastima da prvo ocijene da li su svi uvjeti ispunjeni, na Sudu je da konačno odluči o pitanju da li je miješanje bilo neophodno prema zahtjevima Konvencije. Određeno polje procjene mora biti ostavljeno nadležnim domaćim vlastima pri toj ocjeni. Opseg tog polja varira i ovisi o nizu faktora, uključujući prirodu miješanja i cilj kojem se teži tim miješanjem. To polje je uže kada je predmetno pravo krucijalno za djelotvorno uživanje "intimnih" ili ključnih prava pojedinca. Kada se radi o važnom aspektu egzistencije ili identiteta pojedinca, polje procjene koje je ostavljeno državi je ograničeno. Međutim, kada ne postoji konsenzus u okviru država članica Vijeća Evrope u pogledu relativne važnosti predmetnog interesa ili u pogledu najboljih sredstava za zaštitu, polje će biti šire (vidi, *S. i Marper*, citirana gore, st. 101-102). Polje procjene će obično biti široko ako se od države zahtijeva da uspostavi ravnotežu između konkurentnih privatnih i javnih interesa ili različitih prava iz Konvencije (vidi, *Obst*, citirana gore, stav 42).

(β) Pravo na uživanje privatnog i porodičnog života

126. U pogledu prava na privatni i porodični život, Sud ističe da je za pojedince važno da mogu slobodno odlučiti kako će voditi svoj privatni i

porodični život. U tom pogledu, Sud ponavlja da član 8. štiti i pravo na samoispunjenje, bilo u formi ličnog razvoja (vidi, *Christine Goodwin protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], broj 28957/95, stav 90, ECHR 2002-VI), bilo sa stanovišta prava da se uspostave i razvijaju odnosi s drugim ljudskim bićima ili vanjskim svijetom, budući da je pojam lične autonomije važan princip koji podrazumijeva tumačenje garancija naznačenih u toj odredbi (vidi, *Pretty protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, broj 2346/02, stav 61, ECHR 2002-III). Prema tome, podrazumijeva se samo po sebi da je pravo pojedinca da se oženi i da objavi taj izbor zaštićeno Konvencijom, a naročito članom 8, u vezi s ostalim relevantnim članovima (vidi, stav 108. gore).

(γ) *Obaveza države da štiti autonomiju Crkve*

- *Opseg autonomije religijskih zajednica*

127. U pogledu autonomije vjerskih grupa, Sud ističe da religijske zajednice tradicionalno i univerzalno postoje u formi organiziranih struktura. U pogledu organizaciji religijske zajednice, član 9. Konvencije se mora tumačiti u svjetlu člana 11, koji štiti udruženi život od neopravdanog miješanja države. Pravo vjernika na slobodu religije, iz te perspektive, obuhvata očekivanje da će im biti dozvoljeno da se slobodno udružuju, bez proizvoljnog miješanja države. Autonomno postojanje religijskih zajednica je neophodno za pluralizam u demokratskom društvu te je, prema tome, pitanje koje se nalazi u središtu zaštite koju dodjeljuje član 9. Konvencije. Ono predstavlja direktan interes ne samo za organiziranje tih zajednica nego i za djelotvorno uživanje prava na slobodu religije svih njenih aktivnih članova. Da organiziranje članova zajednice nije zaštićeno članom 9. Konvencije, svi drugi aspekti slobode pojedinca na religiju bi se našli pogođenim (vidi, *Hasan i Chaush*, citirana gore, stav 62; *Metropolitska crkva Besarabije i ostali protiv Moldavije*, broj 45701/99, stav 118, ECHR 2001-XII; i *Sveti Sinod Bugarske ortodoksne crkve (Metropolit Inocentije) i ostali protiv Bugarske*, br. 412/03 i 35677/04, stav 103, od 22. januara 2009).

128. Govoreći specifičnije o unutrašnjoj autonomiji religijskih grupa, član 9. Konvencije ne garantira nikavo pravo na neslaganje unutar religijske zajednice; u slučaju bilo kakvog neslaganja u pogledu doktrine ili organizacije između neke religijske zajednice i njenih članova, sloboda religije pojedinca se ostvaruje opcijom slobodnog napuštanja zajednice (vidi, *Miroļubovs i ostali*, citirana gore, stav 80). Osim toga, u tom kontekstu, Sud je često isticao ulogu države kao neutralnog i nepristrasnog organizatora religijske prakse, vjera i uvjerenja, te je istakao da ta uloga doprinosi javnom redu, religijskoj harmoniji i toleranciji u demokratskom društvu, naročito između suprotnih grupa (vidi, među ostalim presudama, *Hasan i Chaush*, citirana gore, stav 78, i *Leyla Şahin protiv Turske* [VV],

broj 44774/98, stav 107, ECHR 2005-XI). Poštivanje autonomije religijskih zajednica koje je priznala država implicira, naročito, da država prihvata pravo takvih zajednica da reagiraju u skladu s vlastitim pravilima i interesima na bilo koje disidentske pokrete koji se pojavljuju unutar njih koji bi mogli predstavljati prijetnju njihovoj koheziji, slici ili jedinstvu. Prema tome, domaće vlasti nemaju zadatak da djeluju kao arbitar između religijskih zajednica i raznih disidentskih frakcija koje postoje ili koje bi se mogle pojaviti unutar njih (vidi, *Sindicatul "Păstorul cel Bun"*, citirana gore, stav 165).

129. Sud dalje ponavlja da, osim u veoma izuzetnim slučajevim, pravo na slobodu religije, kao što je zagantirano Konvencijom, isključuje diskrecijsko pravo države da procjenjuje da li su religijska vjerovanja ili sredstva korištena da bi se izrazila ta vjerovanja legitimna (vidi, *Hasan i Chaush*, citirana gore, st. 62 i 78). Osim toga, princip religijske autonomije sprečava državu da obavezuje neku religijsku zajednicu da prihvati ili isključi nekog pojedinca ili povjeri nekome određenu religijsku obavezu (vidi, *mutatis mutandis*, *Svyato-Mykhaylivska Parafiya protiv Ukrajine*, broj 77703/01, stav 146, od 14. juna 2007).

130. Konačno, kada se pojave pitanja o odnosu između države i religija, u vezi s kojima mogu razumno postojati duboka razilaženja u demokratskom društvu, poseban značaj se mora dati ulozi domaćeg organa koji donosi odluku (vidi, *Leyla Şahin*, citirana gore, stav 109). To je naročito slučaj kada u praksi evropskih država postoji velika raznolikost ustavnih modela koji uređuju odnose između države i religijskih denominacija (vidi, *Sindicatul "Păstorul cel Bun"*, citirana gore, stav 138).

- *Obaveza lojalnosti*

131. Sud priznaje da vjerske zajednice, zbog svoje autonomije, mogu zahtijevati izvjestan stepen lojalnosti od onih koji rade za njih ili ih predstavljaju. U tom kontekstu, Sud je već isticao da je priroda mjesta na kojem su zaposlene te osobe važan element koji je potrebno uzeti u obzir pri ocjenjivanju proporcionalnosti neke restriktivne mjere koju poduzima država ili dotična vjerska organizacija (vidi, *Obst*, citirana gore, st. 48-51, i *Schüth*, citirana gore, stav 69). Naime, specifična misija koja je povjerena određenim osobama u nekoj religijskoj organizaciji je relevantan razlog pri određivanju da li bi ta osoba mogla biti predmet veće obaveze lojalnosti.

- *Granice autonomije*

132. Imajući u vidu navedeno, puki navod religijske zajednice da postoji stvarna ili potencijalna prijetnja njenoj autonomiji nije dovoljna da bi miješanje u pravo njenih članova na poštivanje njihovog privatnog ili porodičnog života bilo u skladu sa članom 8. Konvencije. Pored toga, predmetne religijske zajednice moraju također dokazati, u svjetlu okolnosti pojedinačnog predmeta, da je navedeni rizik vjerovatan i stvaran, da

osporeno miješanje u pravo na poštivanje privatnog života ne ide dalje od onoga što je potrebno da bi se uklonio taj rizik i da ne služi nekoj drugoj svrsi koje se ne odnosi na ostvarivanje autonomije religijske zajednice. Ono ne smije ugroziti ni suštinu prava na privatni i porodični život. Sudovi moraju osigurati da ti uvjeti budu ispunjeni opsežnim ispitivanjem okolnosti predmeta i temeljitim uspostavljanjem ravnoteže između konkurentnih predmetnih interesa (vidi, *mutatis mutandis*, *Sindicatul "Pastorul cel Bun"*, citirana gore, stav 159).

(ii) *Primjena navedenih principa na ovaj predmet*

133. Pri primjenjivanju tih principa na ovaj predmet, Sud smatra da mora voditi računa o sljedećim faktorima.

(a) *Status podnosioca predstavke*

134. Sud prvo ističe da je Vatikan oslobodio podnosioca predstavke obaveze celibata nakon objavljivanja članka u novinama. Prema tome, budući da je i oženjen čovjek i svećenik, njegov status u relevantno vrijeme je bio nejasan. S jedne strane, njegov status zaređenog svećenika se nije promijenio sa stanovišta Crkve – barem ne službeno – te su ga, iz vanjske perspektive, mogli još uvijek smatrati predstavnikom Katoličke crkve budući da je još uvijek predavao katoličku vjeronauku. S druge strane, on je oženjen i poznat kao bivši svećenik. Osim toga, mora se uzeti u obzir činjenica da je njegovu platu nastavnika plaćala država, iako indirektno budući da je Vlada istakla da su nastavnici religijskog obrazovanja u relevantno vrijeme primali platu direktno od Katoličke crkve kojoj je država davala potrebna sredstva u formi subvencija.

135. Kakva god da je bila situacija, Sud smatra je podnositelj predstavke, potpisujući uzastopno svoje ugovore o radnom odnosu, svjesno i dobrovoljno prihvatio veću obavezu lojalnosti prema Katoličkoj crkvi, što je ograničilo opseg njegovog prava na poštivanje privatnog i porodičnog života do izvjesnog stepena. Takva ugovorna ograničenja su prihvatljiva na osnovu Konvencije kada su prihvaćena slobodnom voljom (vidi, *Rommelfanger*, citirana gore). Naravno, s tačke gledišta interesa Crkve da brani koherentnost svojih propisa, podučavanje adolescenata katoličkoj vjeronauci se može smatrati krucijalnom funkcijom koja iziskuje posebnu odanost. Sud nije ubijedjen da je ta ugovorna obaveza lojanosti prestala postojati u vrijeme objavljivanja članka u novinama *La Verdad*. Iako je status podnosioca predstavke kao oženjenog svećenika bio nejasan, obaveza lojalnosti se još uvijek mogla očekivati od njega budući da ga je biskup prihvatio kao podobnog predstavnika za držanje časova iz katoličke vjeronauke.

(β) *Publicitet koji je dao podnositelj predstavke svojoj situaciji kao oženjeni svećenik*

136. Sud prvo ističe da nije podnositelj predstavke taj koji je sam objavio članak o svojim stanovištima ili svom porodičnom životu, nego novinar koji je pisao o sastanku MOCEOP-a te objavio i fotografiju koja prikazuje podnositelja predstavke i njegovu porodicu te rezime stanovišta koje brani grupa bivših svećenika, uključujući podnositelja predstavke. Međutim, relevantno je da je većina drugih učesnika na sastanku, za razliku od podnositelja predstavke, izbjegavala kontakt s novinarima. U vezi s pitanjem da li je podnositelj predstavke namjerno pozirao za spornu fotografiju, što je pitanje koju su stranke osporavale, Sud smatra da odgovor na to pitanje nije osnovni. Čak i pod pretpostavkom da su ga fotografirali bez njegove dozvole, može se konstatirati da ne postoje dokazi u spisu koji pokazuju da se podnositelj predstavke žalio na pojavljivanje u štampi korištenjem sredstava koja su mu bila na raspolaganju na osnovu domaćeg prava. Sud smatra da je podnositelj predstavke, prihvatanjem objavljivanja svoje porodične situacije i učestvovanjem na skupu koji je biskup smatrao protestnim, prekinuo poseban odnos povjerenja koji bio potreban za ispunjavanje zadataka koji su mu bili povjereni. Imajući u vidu značaj nastavnika religijskog obrazovanja za vjerske grupe, nije uopće iznenađujuće da je taj prekid imao određene posljedice. Prema tome, Sud vidi oslobođanje od obaveze, trinaest godina nakon što je to podnositelj predstavke tražio i ubrzo nakon objavljivanja novinskog članka, kao dio sankcije nametnute podnositelju predstavke zbog njegovih postupaka.

137. Prema mišljenju Suda, nije nerazumno da neka Crkva ili religijska zajednica očekuje posebnu lojalnost od nastavnika religijskog obrazovanja budući da ih može smatrati svojim predstavnicima. Postojanje nepodudaranja između ideja koje se moraju predavati i ličnih uvjerenja nastavnika može pokrenuti pitanje kredibiliteta ako nastavnik aktivno i javno vodi kampanju protiv predmetnih ideja (vidi, *mutatis mutandis*, *Siebenhaar*, citirana gore, stav 46). Prema tome, u ovom predmetu, problem leži u činjenici da je podnositelj predstavke mogao biti shvaćen na način da vodi kampanju u prilog svog načina života kako bi prouzrokovao promjenu crkvenih pravila, i u otvorenim kritikama tih pravila.

(γ) *Publicitet koji je podnositelj predstavke dao svom članstvu u MOCEOP-u kao oženjeni svećenik*

138. Dok su se stranke složile da je općepoznato da je podnositelj predstavke oženjen i da ima petero djece, nije jasno do kojeg stepena je njegovo članstvo u jednoj organizaciji, čiji su ciljevi nesukladni službenoj crkvenoj doktrini, bilo također poznato javnosti prije objavljivanja članka. U tom kontekstu, prema mišljenju Suda, potrebno je uzeti u obzir specifičan sadržaj časova koje je držao podnositelj predstavke. Nastavnik religijskog obrazovanja, koji pripada nekoj organizaciji i promovira neku organizaciju

zastupajući ideje koje su u suprotnosti s učenjem te religije, se mora razlikovati od, na primjer, nastavnika jezika koji je u isto vrijeme član Komunističke partije (vidi, *Vogt protiv Njemačke*, od 26. septembra 1995. godine, Serija A broj 323). U prvom slučaju, veća obaveza lojalnosti je opravdana činjenicom da religiju, da bi ostala vjerodostojna, mora predavati osoba čiji način života i javne izjave nisu flagrantno u suprotnosti s predmetnom religijom, naročito kada se pretpostavlja da religija regulira privatni život i lična uvjerenja svojih sljedbenika (vidi, Direktiva 2000/78/EC; *Schüth*, citirana gore, stav 40; *Obst*, citirana gore, stav 27; i *Lombardi Vallauri*, citirana gore, stav 41). Iz tog razloga, puka činjenica da ne postoje dokazi koji sugeriraju da je podnositelj predstavke, za vrijeme dok je držao časove, predavao išta što je inkompatibilno s doktrinom Katoličke crkve nije dovoljna da bi se zaključilo da je ispunjavao svoju veću obavezu (vidi, *Vogt*, citirana gore).

139. U pogledu izjava koje se pripisuju podnositelju predstavke nakon objavljivanja novinskog članka, potrebno je istaći da je u članku naznačeno da su četvorica imenovanih učesnika skupa izrazili predmetne primjedbe, od kojih je jedan bio podnositelj predstavke, koji je usput naveden u članku kao bivši direktor sjemeništa. Prema tom članku, ta četvorica učesnika, uključujući podnositelja predstavke, su su dali podršku kontracepciji i izrazili neslaganje sa stanovištem Katoličke crkve o ostalim pitanjima, kao što su abortus, kontrola rađanja i fakultativni celibat svećenika.

140. Prema mišljenju Suda, samo po sebi se podrazumijeva da je ta vrsta primjedbi obuhvaćena slobodom izražavanja koja je zaštićena članom 10. Konvencije. Ipak, i čak iako domaći sudovi nisu uzeli u obzir te primjedbe (vidi, stav 106. gore), to ne znači da Katolička crkva ne može reagirati na njih prilikom uživanja svoje autonomije, što je također zaštićeno Konvencijom, na osnovu člana 9. U tom pogledu, Sud ističe da je pri ocjenjivanju ozbiljnosti postupka nekog pojedinca kojeg zapošljava Crkva potrebno uzeti u obzir bliskost između aktivnosti osobe i proklamatorne misije Crkve (vidi, *Schüth*, citirana gore, stav 69). U ovom predmetu, bliskost je očigledno velika.

141. Prema tome, podnositelj predstavke je bio dobrovoljno dio kruga pojedinaca koji su vezani, iz razloga vjerodostojnosti, obavezom lojalnosti prema Katoličkoj crkvi, što ograničava njegovo pravo na privatni život do određenog stepena. Prema mišljenju Suda, biti viđen u javnom vođenju kampanje u okviru pokreta koji se protivi katoličkoj doktrini je jasno u suprotnosti s tom obavezom. Osim toga, skoro da ne postoji sumnja da je podnositelj predstavke, kao bivši svećenik i direktor sjemeništa, bio ili morao biti svjestan sadržaja i značaja te obaveze (vidi, *mutatis mutandis*, *Obst*, citirana gore, stav 50).

142. Nadalje, Sud smatra da su promjene koje je proizveo publicitet koji je dat članstvu podnositelja predstavke u MOCEOP-u i primjedbe koje su se pojavile u članku utoliko više značajne jer je podnositelj predstavke davao

časove adolescentima, koji nisu dovoljno zreli da bi napravili razliku između informacija koje proizilaze iz doktrine Katoličke crkve i onih koje odgovaraju ličnom mišljenju podnositelja predstavke.

(d) *Odgovornost države kao poslodavca*

143. Sud dalje ističe da je podnositelja predstavke u ovom predmetu, kao i sve nastavnike religijskog obrazovanja u Španiji, za razliku od situacije u tri njemačka predmeta koji su citirani gore, *Siebenhaar*, *Schüth* i *Obst*, u kojima su poslodavci podnositelja predstavki bile njihove crkve, zapošljavala i plaćala država. Međutim, taj aspekt nije takav da utiče na stepen obaveze lojalnosti koji je nametnut podnositelju predstavke *vis-à-vis* Katoličke crkve ili mjera koje ona može poduzeti ako je ta obaveza prekršena. Ovu analizu potvrđuje činjenica da crkve i religijske zajednice, u većini država članica Vijeća Evrope, imaju ovlast ko-odlučivanja ili čak isključivu ulogu pri određivanju i otpuštanju nastavnika religijskog obrazovanja, bez obzira koja institucija finansira takvo obrazovanje, direktno ili indirektno (...).

(e) *Težina sankcije*

144. Sud je prethodno zaključio da je od posebne važnosti, iako u kontekstu koji je malo drugačiji, da će uposlenik kojeg je otpustio crkveni poslodavac imati ograničene mogućnosti da nađe drugi posao. To je posebno tako kada poslodavac zauzima predominantno mjesto u datom sektoru djelatnosti te su mu omogućena izvjesna odstupanja od opće legislacije ili kada otpušteni uposlenik ima specifične kvalifikacije tako da mu je taško, čak nemoguće, naći novi posao izvan Crkve koja ga zapošljava, kao što je slučaj u ovom predmetu (vidi, *mutatis mutandis*, *Schüth*, citirana gore, stav 73).

145. U vezi s posljedicama neobnavljanja ugovora o radu po podnositelja predstavke, nema sumnje da je ta odluka predstavljala sankciju s ozbiljnim posljedicama za njegov privatni i porodični život. Međutim, u svojoj službenoj noti, biskup je uzeo u obzir te poteškoće ističući da će podnositelj predstavke imati pravo na naknadu za nezaposlenost (vidi, stav 19. gore). Potrebno je istaći u tom pogledu da je podnositelj predstavke zaista primao takvu naknadu nakon neobnavljanja ugovora.

146. Posljedice po podnositelja predstavke se moraju vidjeti i u svjetlu činjenice da je on svjesno doveo sebe u situaciju koja nije u skladu s propisima Crkve. Kao rezultat nekadašnjih odgovornosti u okviru Crkve, podnositelj predstavke je bio svjestan njenih pravila te je znao da ga njegovo postupanje stavlja u situaciju nesigurnosti *vis-à-vis* biskupa te čini obnavljanje njegovog ugovora ovisnim o diskrecijskoj odluci biskupa. Prema tome, on je morao očekivati da publicitet, koji je dobrovoljno dao svom članstvu u MOCEOP-u, neće ostati bez posljedica po njegov ugovor. Sud ističe da je podnositelj predstavke, iako nije primio nikakvo prethodno

upozorenje prije odluke o neobnavljanju ugovora, znao da je njegov ugovor predmet obnavljanja na godišnjoj osnovi ako ga odobri biskup, dakle, uključujući mogućnost da biskup ocjenjuje, na redovnoj osnovi, ispunjavanje veće obaveze lojalnost podnositelja predstavke. Konačno, podnositelj predstavke je znao u tom pogledu da je Crkva već pokazala toleranciju kada mu je dozvolila da predaje katoličku vjeronauku šest godina, tj. sve dok njegova lična situacija, koja nije bila u skladu s propisima te religije, nije bila promovirana javno. Osim toga, potrebno je istaći u svrhu ovog predmeta da manje restriktivna mjera za podnositelja predstavke ne bi zasigurno imala dejstva u smislu očuvanja kredibiliteta Crkve. Prema tome, ne čini se da su posljedice odluke da se ne obnovi njegov ugovor prevelike u okolnostima ovog predmeta, imajući naročito u vidu činjenicu da je podnositelj predstavke sebe svjesno stavio u situaciju koja je u potpunosti u suprotnosti s propisima Crkve.

(č) *Preispitivanje domaćih sudova*

147. Konačno, u pogledu preispitivanja koje su obavili domaći sudovi, potrebno je istaći da, iako član 8. ne sadrži nikakve eksplicitne proceduralne zahtjeve, Sud ne može ocijeniti na zadovoljavajući način da li su razlozi koje su predočile domaće vlasti u svojim odlukama bili “dovoljni” u svrhu člana 8. stav 2, a da ne određuje u isto vrijeme da li je postupak donošenja odluke u cjelini obezbijedio podnositelju predstavke potrebnu zaštitu njegovih interesa (vidi, *W. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, od 8. jula 1987, st. 62 i 64, Serija A broj 121; *Elsholz protiv Njemačke* [VV], broj 25735/94, stav 52, ECHR 2000-VIII; i *Sahin protiv Njemačke* [VV], broj 30943/96, stav 68, ECHR 2003-VIII).

148. U ovom predmetu, Sud ističe na početku da je podnositelju predstavke data mogućnost da se žali na neobnavljanje ugovora pred Radnim sudom, a potom pred Visokim sudom pravde u Mursiji, koji su ispitali zakonitost osporene mjere na osnovu radnog prava, uzimajući u obzir crkveno pravo, te odmjerili konkurentne interese podnositelja predstavke i Katoličke crkve (vidi, *mutatis mutandis*, *Siebenhaar*, citirana gore; *Schüth*, citirana gore, stav 59; i *Obst*, citirana gore, stav 45). Na posljednjoj instanci, podnositelj predstavke je uložio žalbu *amparo* Ustavnom sudu.

149. U tom pogledu, Sud ističe da je pojam autonomije religijskih zajednica, prema španskom pravu, dopunjen principom neutralnosti države naspram religije, kao što to priznaje član 16. stav 3. Ustava. Taj princip zabranjuje domaćim vlastima da se izjašnjavaju o sadržaju religijskih pojmova kao što je “skandal” ili celibat svećenika. Naravno, obaveza lojalnosti nije neograničena, kao što je sam Ustavni sud naznačio u zaključku da se u takvim predmetima radi o pomirenju zahtjeva religijske slobode i neutralnosti države naspram religije sa sudskom zaštitom

osnovnih prava i radnog odnosa nastavnika. Tako je Ustavni sud zaključio u jednom predmetu, koji se odnosio na odluku o neobnavljanju ugovora jedne nastavnice religijskog obrazovanja zbog njenog građanskog braka s razvedenim muškarcem, da je došlo do povrede prava podnositeljice žalbe da ne bude predmet diskriminacije i prava na poštivanje njene slobode mišljenja u vezi s brakom, te prava na njenu ličnu i porodičnu privatnost (...).

150. U ovom predmetu, koji je sličan, ali se razlikuje po izvjesnim značajnim aspektima od navedenog predmeta, domaći sudovi su zaključili da se moraju ograničiti na provjeravanje poštivanja osnovnih predmetnih prava u ovom predmetu budući da je obrazloženje odluke o neobnavljanju ugovora bilo striktno religijsko. Naime, nakon što je pažljivo ispitao činjenice, Ustavni sud je zauzeo stanovište da obaveza države da bude neutralna zabranjuje državi da se izjašnjava o pojmu “skandal”, koji je koristio biskup prilikom odbijanja obnavljanja ugovora podnositelja predstavke, ili o meritumu fakultativnog celibata svećenika kojeg podržava podnositelj predstavke. Međutim, on je ispitao stepen miješanja u prava podnositelja predstavke te zauzeo stanovište da ono nije ni disproporcionalno ni neustavno, nego opravdano u smislu poštivanja zakonitog uživanja prava Katoličke crkve na slobodu religije u svojoj kolektivnoj dimenziji i dimenziji zajednice, u vezi s pravom roditelja da izaberu religijsko obrazovanje za svoju djecu (vidi, stav 43. gore). Iako su roditelji djece koja su pohađala časove podnositelja predstavke izrazili podršku nakon publiciteta koji je dobila situacija, Sud smatra da argument Dijeceze nije bio nerazuman budući da je njegov cilj bila zaštita integriteta podučavanja.

151. U svjetlu navedenog, Sud smatra da su domaći sudovi uzeli u obzir relevantne faktore i, premda su istakli pravo podnositelja predstavke na slobodu izražavanja (vidi, stav 45. gore), odmjerili predmetne interese detaljno i opsežno (vidi, *mutatis mutandis*, *Obst*, citirana gore, stav 49) u okviru granica koje im nameće nužno poštivanje autonomije Katoličke crkve. Zaključci do kojih su došli se ne čine nerazumnim Sudu, naročito u svjetlu činjenice da je podnositelj predstavke, budući da je bio svećenik i direktor sjemeništa, bio ili morao biti svjestan, prilikom prihvatanja zadatka predavanja iz katoličke vjeronauke, potencijalnih posljedica veće obaveze lojalnosti *vis-à-vis* Katoličke crkve kojom se obavezao naspram Katoličke crkve s ciljem, naročito, očuvanja kredibiliteta svog podučavanja (vidi, *mutatis mutandis*, *Obst*, citirana gore, stav 50). Činjenica da je Ustavni sud obavio temeljitu analizu je još očiglednija jer su dva mišljenja o neslaganju priložena njegovoj odluci, što pokazuje da je sud ispitao problem iz različitih uglova, uzdržavajući se od donošenja odluke o meritumu principa kojih se drži Katolička crkva. U vezi s autonomijom Crkve, ne čini se, u svjetlu preispitivanja koje su obavili domaći sudovi, da je pozivanje na nju bilo neispravno u ovom predmetu, tj. ne može reći da je odluka biskupa da

ne obnovi ugovor podnositelja predstavke bila nedovoljno obrazložena ili da je donesena s ciljem koji nije u vezi s uživanjem autonomije Katoličke crkve.

(e) Zaključak

152. *In conclusio*, imajući u vidu polje procjene države u ovom predmetu, Sud smatra da miješanje u pravo podnositelja predstavke na poštivanje njegovog privatnog života nije bilo disproporcionalno.

153. Prema tome, član 8. Konvencije nije prekršen.

(...).

IZ TIH RAZLOGA, SUD

1. *Odlučuje*, s devet glasova naspram osam, da član 8. Konvencije nije prekršen;

(...)

Sastavljena na engleskom i francuskom jeziku te izrečena na javnoj raspravi u Palati ljudskih prava u Strasbourgu 12. juna 2014. godine u skladu s pravilom 77. st. 2. i 3. Pravila Suda.

Johan Callewaert
Zamjenik registrara

Dean Spielmann
Predsjednik

U skladu sa članom 45. stav 2. Konvencije i pravilom 74. stav 2. Pravila Suda, sljedeća izdvojena mišljenja se nalaze u prilogu ove presude:

(a) Zajedničko mišljenje o neslaganju sljedećih sudija: Spielmann, Sajò, Karakaş, Lemmens, Jäderblom, Vehabović, Dedov i Saiz Arnaiz;

(...)

(c) Mišljenje o neslaganju sudije Sajò;

(d) Mišljenje o neslaganju sudije Dedova.

D.S.
J.C.

Izdvojena mišljenja nisu prevedena, ali ih sadrži presuda na engleskom i/ili francuskom jeziku, kao službenim jezicima, te se mogu pročitati u bazi podataka o sudskoj praksi Suda HUDOC.

© Vijeće Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2014

Službeni jezici Evropskog suda za ljudska prava su engleski i francuski. Ovaj prevod je realiziran zahvaljujući pomoći Fonda povjerenja Vijeća Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). On ne obavezuje Sud, niti Sud preuzima bilo kakvu odgovornost za njegov kvalitet. On može biti preuzet sa baze podataka sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava, HUDOC, (<http://hudoc.echr.coe.int>) ili bilo koje druge baze podataka kojoj ga je Sud proslijedio. On može biti reproduciran u nekomercijalne svrhe pod uvjetom da puni naziv predmeta bude citiran, zajedno sa navedenom naznakom o autorskim pravima i pozivanjem na Fond povjerenja za ljudska prava. Poziva se bilo koja osoba koja želi da se služi ovim prevodom, u potpunosti ili djelomično, u komercijalne svrhe da kontaktira publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2014

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2014

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou toute autre base de donnée à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante: publishing@echr.coe.int.